

POSTANOWIENIE

Dnia 3 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz

w sprawie obwinionej **M.S.** – prokurator Prokuratury Rejonowej w X., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na posiedzeniu w dniu 3 sierpnia 2023 r. wniosku jej obrońcy adwokata M. P. z dnia 30 marca 2023 r., w przedmiocie wyłączenia od udziału w sprawie o sygn. akt II ZOW 2/23 Ławnika Sądu Najwyższego - M.M.

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 44 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze – dalej powoływana jako p.p.

postanowił:

nie uwzględnić wniosku o wyłączenie Ławnika Sądu Najwyższego - M.M. od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt II ZOW 2/23.

UZASADNIENIE

W dniu 30 marca 2023 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) obrońca obwinionej prokurator M.S. – adwokat M.P., wniósł o wyłączenie od udziału w sprawie o sygn. akt II ZOW 2/23 Ławnika SN - M.M. z uwagi na istnienie okoliczności mogących wywołać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności w niniejszej sprawie.

Powyższy wniosek, zarządzeniem z dnia 31 marca 2023 r. został zarejestrowany pod sygn. akt II ZO 37/23 (k. 2), zaś zarządzeniem Nr [...] Prezesa Izby Odpowiedzialności Zawodowej z dnia 20 kwietnia 2023 r. sprawa o sygn. akt II ZO 37/23, została przydzielona SSN Wiesławowi Kozielowiczowi (k. 12).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek adwokata M.P. – obrońcy obwinionej M.S. - prokurator Prokuratury Rejonowej w X., nie zasługuje na uwzględnienie.

Przepisy Kodeksu postępowania karnego rozdziału 2 „Wyłączenie sędziego,” zgodnie z art. 44 k.p.k., stosuje się odpowiednio do referendarzy sądowych i ławników. Wskazany przepis ma zastosowanie w sprawach rozpoznawanych w składach ławniczych. W takich składach orzeka Sąd Najwyższy w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w pierwszej instancji, między innymi w sprawach przewinień dyscyplinarnych prokuratorów wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych, lub sprawach, oraz w sprawach o których mowa w art. 137 § 1 pkt 3 p.p., a także w drugiej instancji w sprawach dyscyplinarnych prokuratorów. Wówczas skład sądu dyscyplinarnego stanowi dwóch sędziów Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej i jeden ławnik Sądu Najwyższego (zob. art. 145 § 1 p.p.).

Należy wskazać, że przepis art. 44 k.p.k. ma charakter odsyłający. Ustawodawca zastosował tu metodę odesłania do całej grupy przepisów dotyczących wyłączenia sędziego. W tym przepisie można wyodrębnić dwie części: pierwsza to zakres odniesienia przez wskazanie, że dotyczy referendarzy sądowych i ławników, druga to zakres przepisów stosowanych przez wskazanie przepisów o wyłączeniu sędziego, tj. art. 40–43 k.p.k. Stosowanie tych przepisów do referendarzy sądowych i ławników następuje w sposób „odpowiedni”. Zwrot ten oznacza konieczność uwzględnienia pozycji i roli tych podmiotów w procesie związanym z rozstrzygnięciem. Określeniu „odpowiednie stosowanie” można przyporządkować trzy grupy przypadków (por. J. Nowacki, „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, Państwo i Prawo 1964, Nr 10, s. 367 i n.). Do pierwszej należą sytuacje, w których przepisy dotyczące wyłączenia sędziego stosuje się bez żadnych zmian zarówno do referendarzy sądowych, jak i do ławników. Chodzi tu o przepisy k.p.k., określające podstawy wyłączenia z art. 40 § 1 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 10 k.p.k. oraz z art. 41 § 1 k.p.k., a także przepisy regulujące tryb wyłączenia, tj. art. 41 § 2 k.p.k., art. 42 § 1–3 k.p.k., a dodatkowo co do referendarzy sądowych – art. 40 § 1 pkt 9 k.p.k., zaś co do ławników – art. 40 § 1 pkt 7 k.p.k. i art. 42 § 4 k.p.k.. Druga grupa będzie obejmować te przypadki,

w których przepisy o wyłączeniu sędziego powinny zostać zmodyfikowane. Taka konieczność nie zachodzi w stosunku do ławników. Natomiast odnośnie do referendarza sądowego w art. 44 zdanie drugie k.p.k. zmodyfikowano zasady orzekania o wyłączeniu wynikające z art. 42 § 4 k.p.k., gdyż postanowiono, że o jego wyłączeniu orzeka sąd w składzie jednego sędziego. Do trzeciej grupy będą należały te przepisy o wyłączeniu sędziego, które w ogóle nie mogą być stosowane do referendarzy sądowych i ławników z uwagi na ich bezprzedmiotowość. Chodzi tu np. o art. 40 § 1 pkt 6 i 9 oraz § 3 k.p.k. Do ławników nie może również odnosić się przyczyna wyłączenia z art. 40 § 3 k.p.k., gdyż w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania lub kasacji nie orzekają składy ławnicze (por. E. Skrętowicz, *Iudex inhabilis i iudex suspectus w polskim procesie karnym*, Lublin 1994, s. 63, K. Papke-Olszauskas, *Wyłączenie uczestników procesu karnego*, Gdańsk 2007, s. 192–195).

Rola ławników w sądzie ogranicza się do uczestniczenia w orzekaniu. W zakresie orzekania ławnicy, tak jak sędziowie, są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji RP oraz ustawie (art. 169 § 1 u.s.p.), a przy rozstrzyganiu spraw mają równe prawa z sędziami (art. 4 § 2 u.s.p.). Zasiadając w składzie sądu, korzystają z tych samych praw co sędziowie zawodowi, z wyjątkiem prawa do przewodniczenia na rozprawie i naradzie oraz wykonywania czynności sędziego poza rozprawą (art. 169 § 2 u.s.p.). W szczególności ławnik ma równy głos we wszystkich kwestiach, które sąd rozstrzyga w toku procesu (por. np. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 44).

Obrońca wskazał w uzasadnieniu wniosku, że wątpliwości dotyczące bezstronności w wymiarze zewnętrznym Ławnika SN - M.M. są uzasadnione z uwagi na jego zasiadanie w składzie orzekającym Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, który w dniu 15 grudnia 2021 r. wydał postanowienie w przedmiocie zawieszenia SSR- M.R., co stanowiło naruszenie zabezpieczenia wydanego na podstawie postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – dalej powoływany jako TSUE, z dnia 14 lipca 2021 r., w sprawie o sygn. akt C-204/21, z mocy którego Rzeczypospolita Polska została zobowiązana do natychmiastowego zawieszenia stosowania przepisów krajowych odnoszących się w szczególności do

uprawnień Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Według obrońcy, orzekanie przez Ławnika SN- M.M. najpierw w Izbie Dyscyplinarnej, następnie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego, oraz współuczestniczenie w wydaniu orzeczenia łamiącego zabezpieczenie ustanowione przez TSUE, skutkuje pozbawieniem strony prawa do bezstronnego sądu (w wymiarze zewnętrznym), czyli naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 EKPCz.

Z powyższą argumentacją Autora wniosku nie można się zgodzić. Sąd Najwyższy nie dostrzega tego rodzaju okoliczności, które mogłyby wywołać wątpliwości co do bezstronności Ławnika SN- M.M. w niniejszej sprawie. Faktycznie M.M. był ławnikiem wyznaczanym do składów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, jak również jest wyznaczany obecnie do składów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego. Niemniej w tym kontekście zasadne jest wskazanie, że ponowne wybranie przez Senat w głosowaniu jawnym M.M. na Ławnika Sądu Najwyższego poprzedzone zostało wnikliwą analizą jego możliwości zasiadania w składach orzekających w Sądzie Najwyższym. Dla organu władzy ustawodawczej wybierającego Ławników SN, fakt zasiadania Ławnika SN- M.M. w składach orzekających Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, nie był okolicznością dyskwalifikującą jego kandydaturę. Zgodnie z art. 61 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym – dalej powoływana jako u.SN, Ławników SN wybiera Senat w głosowaniu jawnym. Kandydaci na Ławników SN zgłaszani są Marszałkowi Senatu. Kandydatów na Ławników SN mogą zgłaszać stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej 100 obywateli mających czynne prawo wyborcze, w terminie do dnia 30 czerwca roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych Ławników SN (art. 62 § 2 u.SN). Marszałek Senatu zasięga informacji o kandydatach na Ławników Sądu Najwyższego od Komendanta Głównego Policji (art. 62 § 3 u.SN). Po wybraniu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego doręcza Ławnikom SN zawiadomienie o wyborze i odbiera ślubowanie (art. 63 § 1 i 2 u.SN). Nie ulega wątpliwości, że M.M. został wybrany przez Senat w dniu 6 października 2022 r. przy zachowaniu poprzedzającej ten wybór prawidłowej procedury. Spełnia wszystkie przewidziane ustawą wymogi

formalne. Powołanie się więc przez adwokata M.P. - obrońcę obwinionej, na istnienie uzasadnionych wątpliwości w zakresie bezstronności Ławnika SN- M.M. przy orzekaniu w sprawie o sygn. akt II ZOW 2/23, z powodu uprzedniego jego udziału w rozpoznawaniu spraw w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, a nadto udział w wydaniu w dniu 15 grudnia 2021 r. postanowienia w przedmiocie zawieszenia SSR- M.R., jest niezasadne. W orzecznictwie podkreśla się, jednocześnie odnosząc je analogicznie do ławnika, że twierdzenie o bezstronności sędziego musi być wykazane i racjonalnie uzasadnione. Wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie, nie może być jedynie hipotetyczna, lecz musi nosić cechy realnej i konkretnej, a nadto istnieć obiektywnie i poddawać się zewnętrznej weryfikacji oraz ocenie, a nie być tylko subiektywnym przekonaniem określonej osoby (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2023 r., sygn. akt IV KK 505/22, LEX nr 3516534). W ocenie Sądu Najwyższego okoliczności przedstawione we wniosku adwokata M. P. – obrońcy obwinionej, nie są tego rodzaju, iż mogą one wzbudzić u przeciętnego i rozsądnie rozumującego obserwatora procesu uzasadnioną wątpliwość co do istnienia w niniejszej sprawie, czyli w sprawie o sygn. akt II ZOW 2/23, kierunkowego nastawienia Ławnika SN- M.M., czy to do uczestników, czy też do przedmiotu postępowania. Ponadto Sąd Najwyższy nie dostrzega zagrożenia naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 6 ust. 1 EKPCz, w sytuacji zasiadania przez Ławnika SN- M.M. w składzie orzekającym w sprawie o sygn. II ZOW 2/23. W ocenie Sądu Najwyższego wyznaczenie do składu orzekającego Ławnika SN- M.M. w przedmiotowej sprawie, nie skutkuje pozbawieniem stron prawa do niezależnego i bezstronnego sądu. Wszelkie uchybienia, czy naruszenia odnośnie niezawisłości orzeczniczej, obiektywizmu oraz nieskazitelności charakteru, istotnie byłyby trwałą przeszkodą w sprawowaniu funkcji ławnika Sądu Najwyższego. Niemniej powyższe okoliczności w stosunku do Ławnika SN- M.M. nie występują.

Sąd Najwyższy wziął pod rozwagę, też, iż sędzia ulega wyłączeniu, nie tylko wówczas, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie (art. 41 § 1 k.p.k.), ale również w sytuacji, gdy orzekanie przez sędziego w danej sprawie mogłoby prowadzić do naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 EKPC i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie

stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2023 r., sygn. akt III KK 338/22, LEX nr 3563300). Taka sytuacja w realiach niniejszej sprawy jednak nie zachodzi. Należy zaznaczyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu w wyroku z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce oraz w wyroku z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19), wypowiedział się co do Sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Radę Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Przedmiotem tego rozstrzygnięcia nie był natomiast tryb wyboru Ławników SN, uregulowany w art. 61 § 2 u.SN, zgodnie z którym ławników wybiera Senat w głosowaniu jawnym, a nie Krajowa Rada Sądownictwa.

Na marginesie już tylko należy odnieść się co do składu orzekającego w przedmiocie wyłączenia Ławnika SN- M.M.. Przez wiele lat dominowała w orzecznictwie wykładnia, że postępowanie w przedmiocie wyłączenia sędziego nie odnosi się, co do zasady, do postępowań incydentalnych, a zatem co do zasady sędziowie rozpoznający wnioski o wyłączenie sędziów bądź ławników w sprawach, nie podlegali „procederze wyłączeniowej”. W uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., sygn. akt I KZP 22/22, przyjęto, że pojęcie „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k., odnosi się zarówno do sprawy głównej rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej. Sąd Najwyższy postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej. Należy zauważyć, że w niniejszej sprawie, a mianowicie dotyczącej rozpoznania wniosku o wyłączenie Ławnika SN- M.M. od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt II ZOW 2/23, nie został złożony wniosek o wyłączenie Sędziego SN, któremu przydzielono w dniu 20 kwietnia 2023 r., do rozpoznania wnioski o wyłączenie Ławnika SN M.M., czyli sprawę oznaczoną sygnaturą II ZO 37/23.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy rozstrzygnął, jak na wstępie.

[as]

[M. T.]